

KATALOG LIDOVÉ ARCHITEKTURY

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně spolu s Etnografickým ústavem Moravského zemského muzea a nakladatelstvím Barrister & Principal představil dvě nové publikace z řady Katalog lidové architektury, které dokumentovaly historickou lidovou architekturu okresů Břeclav a Žďár nad Sázavou. Tyto dvě publikace jsou osmou a devátou částí rozsáhlého díla, které vychází z práce profesora brněnského Vysokého učení technického Ing. arch. Antonína Kuriala.

První část – Okres Gottwaldov, byla vydána v roce 1978, část druhá, třetí a čtvrtá – Okresy Brno-venkov, Brno-město a Blansko v roce 1979, část pátá – Okres Uherské Hradiště vyšla v roce 1986, tři roky po smrti profesora Kuriala, část šestá – Okres Vyškov v roce 1989 a po dlouhé odmlce část sedmá – Okres Hodonín v roce 2007. Koncepce katalogů a jejich grafická podoba jsou stále stejné, novější části jsou doplněny o mapy, aktuálnější fotodokumentaci a anglický překlad.

Autory letos představených publikací jsou PhDr. Věra Kovářů, Mgr. Jitka Matuszková, Ph.D. a Mgr. Jan Kuča. Autorka části č. 8 Okres Břeclav Mgr. Jitka Matuszková publikaci uvedla slovy: *Katalog lidové architektury Antonína Kuriala představuje jedinečný fond zaměření lidových staveb z doby těsně před polovinou 20. století. Zachycuje tedy stavby před kolektivizací, která citelně postihla nejen vzhled vesnických sídel a staveb, ale i vzhled naší sídelní krajiny.*

Profesor Kurial reagoval již v roce 1946 na postupně se projevující zánik lidového stavebního umění, který započal ve dvacátých letech 20. století a po ukončení druhé světové války postupoval se zvýšenou intenzitou. Vlivem vzrůstající životní úrovně starší stavby úplně mizely a novější se modernizovaly, neboť starobylý vnější vzhled byl znakem bíd. První roky po ukončení války tak byly posledním obdobím, kdy bylo možné autenticky zdokumentovat specifčnost lidové architektury, která vytváří urbanistickou strukturu charakteristickou pro různé oblasti Československa.

Výzkum, který byl součástí výuky na brněnské fakultě architektury, se prováděl za účasti studentů brněnského VUT a soustředil se na moravské vesnice. Studenti fotografovali, kreslili a zaměřovali tehdy ještě dochované původní stavby. V návaznosti, za podpory Dušana Jurkoviče, byl výzkum rozšířen i na charakteristické slovenské venkovské obce. Základem rozsáhlé akce se stal soupis vhodných objektů lokalizovaných na určitých katastrech. Jednotnost údajů zajišťovaly směrné pokyny pro zpracování evidenčních listů. V současné době jsou výsledky průzkumu uloženy na různých místech, zejména v archivu Národního památkového ústavu, na VUT a ve Valašském muzeu v Rožnově pod Radhoštěm.

V roce 1971 na mezinárodním sympoziu ICOMOS o ochraně památek lidové architektury profesor Kurial informoval o tomto výzkumu a dokumentaci lidové architektury a svou přednášku zakončil slovy, která mají dodnes platnost:

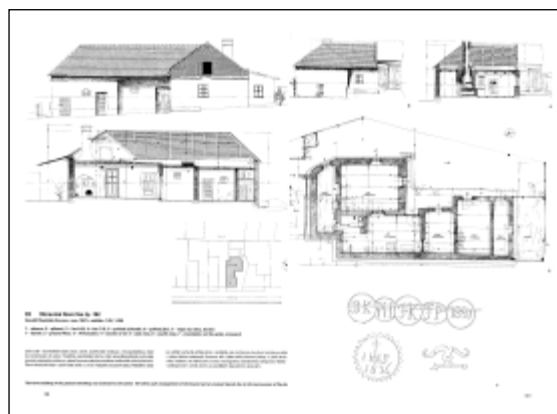
Katalog lidové architektury, který vydá Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Brně, má být obrazem stavebního umění našeho lidu. Široký výběr z archivovaných dokumentů zobrazí tvárnou bohatost a osobitost lidových staveb, která je odlišuje a individualizuje, jejich přirozenou stavebnost, která je sblížíje společným vztahem k půdě a prostředí do příbuzenství v krajinných oblastech a konečně jejich spolehlivou účelnost, schopnou sloužit jedině možnému a stále se obnovujícímu způsobu života, která je spojuje do trvalých celků kmenových a národních.

Kniha má být svědectvím o trvalé životnosti našeho národního stavebního typu přežívající-

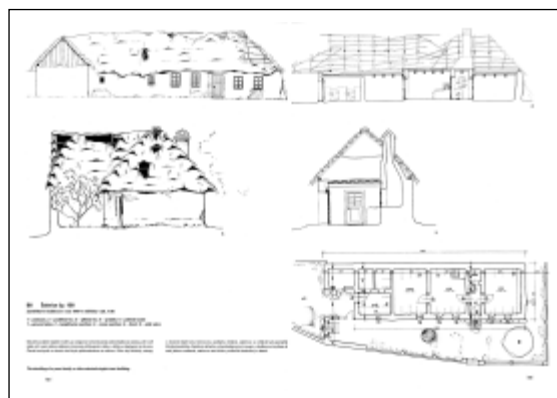
cího od archaických počátků až do našich dnů, dědictvím a radou lidové stavební mluvy v rozpacích současné architektonické tvorby. Poselstvím pravdy, kterou v přítomnosti otevírá dožívající, nejprostší a nejpřirozenější stavební umění.

Již v této přednášce se profesor Kurial zmiňoval o rychle postupující likvidaci lidových staveb. Mgr. Matuszková při dokumentování současného vzhledu prezentovaných sídel zjišťovala, že většina dokumentovaných domů již zcela zmizela, a že tento proces stále pokračuje. Podrobná dokumentace původních lidových staveb by se měla stát vodítkem a inspirací projektantům při rekonstrukcích dosud zachovaných objektů i při navrhování nové zástavby, která by měla být typická pro příslušné lokality.

Ing. arch. Marie Tomášková

Moravská Nová Ves

Šakvice

Ukázka katalogových listů z publikace Katalog lidové architektury, část osmá – Okres Břeclav